

Robert Wolański

Zmiany o charakterze progospodarczym w prawie podatkowym w latach 1995–2007

Wprowadzenie

Celem artykułu jest przedstawienie głównych zmian o charakterze progospodarczym, dokonywanych w prawie podatkowym od roku 1995, wpływających na funkcjonowanie i rozwój przedsiębiorstw. Artykuł ukazuje kierunki tych zmian oraz dokonuje oceny ich zakresu.

Przesłanki wprowadzania rozwiązań progospodarczych w prawie podatkowym

Funkcje wypełniane przez podatki w gospodarce można podzielić na fiskalne i pozafiskalne¹. Funkcja fiskalna powszechnie uważana jest za

¹ M. Weralski, *Finanse publiczne i prawo finansowe*, Warszawa 1984, s. 247.

podstawową, oddającą ich istotę jako podstawowego źródła zasilania dochodów budżetu państwa². Natomiast powszechność opodatkowania, oddziaływanie podatków na funkcjonowanie praktycznie każdego podmiotu powoduje, że podatki spełniają również w szerokim zakresie funkcje pozafiskalne.

Podatek jest instrumentem wykorzystywanym nie tylko do realizacji funkcji fiskalnej. W coraz szerszym zakresie i formie kształtowane są rozwiązania, których głównym celem są zadania pozafiskalne. W przypadku opodatkowania realizującego cele pozafiskalne, na plan pierwszy budowy systemu podatkowego wysuwane są motywy inne aniżeli finansowanie wydatków publicznych³. Wśród funkcji pozafiskalnych na szczególną uwagę zasługuje wyróżnienie funkcji gospodarczej i społecznej oraz regulacyjnej i stymulacyjnej⁴. Z punktu widzenia omawianego tematu, podstawowe znaczenie ma funkcja gospodarcza i stymulacyjna podatków.

Funkcja gospodarcza (ekonomiczna) oznacza wykorzystanie podatku jako instrumentu oddziaływania na gospodarkę. Oddziaływanie to może mieć charakter ogólny, który polega na wprowadzeniu rozwiązań adresowanych do wszystkich podmiotów, oraz charakter selektywny, przy którym stosuje się rozwiązania skierowane do wybranych grup podmiotów, branż, rodzajów działalności. Realizacja funkcji ekonomicznej zakłada sprzyjanie poprzez podatki rozwojowi gospodarczemu. W tym przypadku duża rola przypisywana jest konieczności zapewnienia niskiego poziomu opodatkowania. W literaturze⁵ przyjmuje się pogląd, że wysoki poziom opodatkowania wywołuje szereg negatywnych następstw gospodarczych, w tym przede wszystkim osłabienie tempa wzrostu gospodarczego, spadek inwestycji, rozwój szarej strefy gospodarczej, odpływ kapitału. Z ko-

² P. Gaudemet, J. Molinier, *Finanse publiczne*, Warszawa 2000, s. 422 i nast.; A. Majchrzycka-Guzowska, *Finanse i prawo finansowe*, Warszawa 2004, s. 89.

³ A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, Warszawa 2006, s. 230.

⁴ S. Dolata, *Podstawy wiedzy o podatkach i polskim systemie podatkowym*, Opole 1999, s. 56 i nast.

⁵ S. Owsiak, *Finanse publiczne*, Warszawa 2005, s. 188 i nast.; A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki...*, s. 214 i nast., P. Gaudemet, J. Molinier, *Finanse...*, s. 463 i nast.

lei niskie podatki zachęcają do podejmowania działalności, jej rozwoju, ponoszenia nakładów inwestycyjnych. W konsekwencji oddziałują na zwiększenie zakresu prowadzonej działalności gospodarczej, rozwój gospodarczy kraju, wzrost konkurencyjności.

Natomiast funkcja stymulacyjna podatku przejawia się w takim kształtowaniu wybranych elementów konstrukcji podatku, aby skłonić podatnika do określonego działania pożądanego lub oczekiwanego przez ustawodawcę. Stymulacji powinny podlegać te dziedziny życia gospodarczego, których rozwój ma duże znaczenie dla państwa. Stymulacja gospodarcza obejmuje oddziaływanie na strukturę gospodarki narodowej, wpływ na kierunki i lokalizację działalności gospodarczej, dążność do zwiększenia efektywności ekonomicznej oraz kształtowanie akumulacji i konsumpcji⁶. Właśnie w tych dziedzinach podatki powinny zachęcać podatników do zachowań priorytetowych z punktu widzenia państwa. Funkcja stymulacyjna ma skłonić podatników m.in. do ponoszenia wydatków inwestycyjnych, zakładania nowych przedsiębiorstw, rozwoju preferowanych przez państwo rodzajów działalności gospodarczej.

Przeprowadzona tu analiza uzasadnia stosowanie rozwiązań progospodarczych w prawie podatkowym. Niższy podatek oraz niższe koszty obliczenia podatku oznaczają większą pulę środków własnych pozostających w przedsiębiorstwie. Motywacyjne działanie podatków ma skłonić przedsiębiorstwa do rozwijania działalności, zwiększania zatrudnienia, a w konsekwencji rozwoju całej gospodarki.

Rozwiązania o charakterze progospodarczym w prawie podatkowym

Rozwiązania progospodarcze w prawie podatkowym w różnorodny sposób mają zachęcić przedsiębiorców do rozpoczęcia, kontynuowania, rozwoju działalności gospodarczej. Istnieją różne sposoby wpro-

⁶ J. Głuchowski, *Polskie prawo podatkowe*, Warszawa 2004, s. 19.

wadzania takich rozwiązań w uregulowaniach prawa podatkowego. Wśród najczęściej wykorzystywanych elementów konstrukcji w prawie podatkowym, do wprowadzania rozwiązań progospodarczych można wyróżnić:

- uproszczone formy opodatkowania,
- koszty uzyskania przychodów,
- zwolnienia i ulgi podatkowe,
- odliczenia podatkowe,
- zasady poboru podatku.

Analiza zmian wyżej w tych elementach konstrukcji pozwoli określić ogólne tendencje w prawie podatkowym w zakresie rozwiązań progospodarczych. Pokaże, w jakim kierunku kształtują się rozwiązania wpływające na funkcjonowanie gospodarki.

Rozwiązania progospodarcze w formie stosowania uproszczonych form opodatkowania

Uproszczone formy opodatkowania (ryczałty) należą do szczególnych rozwiązań podatkowych będących formą opodatkowania zastępującą podatki dochodowe. Opierają się na szacunkowym określeniu podstawy wymiaru w prawie podatkowym dla większej grupy podatników, mających wspólne lub podobne odpowiednie cechy. Podstawę wymiaru ustala się w oparciu o pewne zewnętrzne oznaki działalności podatnika, co w największym stopniu odróżnia ryczałt od ogólnych zasad opodatkowania. Przy określaniu wysokości ryczałtu bierze się pod uwagę m.in. rodzaj prowadzonej działalności, liczbę zatrudnionych pracowników czy miejsce prowadzenia działalności.

Natomiast z prawnego punktu widzenia ryczałt podatkowy polega na wprowadzeniu dla pewnych grup podatników odrębnej formy ustalania i poboru zobowiązań podatkowych w zakresie istniejących

podatków⁷. Ryczałt zatem jest powiązany z istniejącą formą opodatkowania, jej uzupełnieniem, gdyż umożliwia dla wybranych podatników, spełniających określone warunki, skorzystanie z opodatkowania ryczałtowego w miejsce podstawowej formy, jaką jest podatek dochodowy.

Działanie ryczałtu jako rozwiązania progospodarczego przejawia się w następujących jego cechach:

- wymiar ryczałtu opiera się na zewnętrznych oznakach działalności podatnika, np. rodzaj prowadzonej działalności, liczba zatrudnionych pracowników, miejsce prowadzenia działalności, co znacznie upraszcza sposób jego obliczania w porównaniu z podatkiem dochodowym; jest najprostszą formą opodatkowania dochodu z działalności gospodarczej,

- sposób obliczania ryczałtu bazuje na przeciętnej wielkości stawek czy bezpośrednio pobieranej kwocie podatku; taka konstrukcja zachęca podatników do osiągania wysokich dochodów, gdyż przy większym ich poziomie realnie obniża się wielkość opodatkowania ryczałtowego,

- ryczałt nie wymaga w ogóle prowadzenia księgowości; jeżeli istnieje wymóg jakiejś dokumentacji, to jest ona uproszczona i jej sporządzenie nie sprawia problemów.

Te cechy ryczałtu wskazują, że jest on dobrym rozwiązaniem dla osób rozpoczynających działalność gospodarczą w niewielkiej skali, ze względu na niskie koszty podatku i jego poboru.

Ryczałty w Polsce zostały wprowadzone w pierwszej połowie lat 90. – karta podatkowa od 1992 r., a ryczałt od przychodów ewidencjonowanych od 1994 r.⁸ Od tego czasu należy zwrócić uwagę przede wszystkim na następujące zmiany w tych podatkach.

⁷ T. Dębowska-Romanowska, *Ryczałt jako instytucja formalnego i materialnego prawa podatkowego*, [w:] *System podatkowy. Zagadnienia teoretycznoprawne*, „Acta Universitatis Lodzianensis. Folia Iuridica” 1992, nr 54, s. 72 i nast.

⁸ Obecnie są uregulowane w ustawie z 20 listopada 1998 r. o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. Nr 144, poz. 930 z późn. zm.).

Zakres podmiotowo-przedmiotowy ryczałtu od przychodów ewidencjonowanych został znacznie rozszerzony od 2003 r., poprzez objęcie ryczałtem osób wykonujących wybrane wolne zawody, osób świadczących określone usługi niematerialne, wspólników spółek jawnych, a także zwiększenie limitu kwoty przychodów z 499 460 zł do 250 000 euro⁹. Zmiany te zwiększyły grupę przedsiębiorstw, które mogą zastosować tę formę opodatkowania, równocześnie skorzystać z dogodnych rozwiązań związanych z tym ryczałtem. Natomiast od 2008 r. została obniżona kwota przychodów umożliwiająca opodatkowanie tym ryczałtem z 250.000 euro do 150.000 euro, co z kolei ogranicza zastosowanie tej formy opodatkowania¹⁰.

Inną ważną zmianą była możliwość zwiększenia zatrudnienia, bez utraty prawa do opodatkowania kartą podatkową, która obowiązywała w latach 2003–2005. Podatnicy mogli zwiększyć zatrudnienie z 3 do 6 osób.

Rozwiązania progospodarcze w formie kosztów podatkowych

Koszty uzyskania przychodów odgrywają podstawową rolę w podatku dochodowym¹¹. W bezpośredni sposób wpływają na jego wysokość. Są nieodzownym elementem związanym z prowadzeniem działalności gospodarczej.

⁹ Zmiany wprowadzone przez ustawę z 27 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. Nr 141, poz. 1183).

¹⁰ Przewiduje to ustawa z 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 217, poz. 1588).

¹¹ Są one uregulowane w art. 15 i 16 ustawy z 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 54, poz. 654 z późn. zm.) oraz art. 22 i 23 ustawy z 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jedn. Dz.U. z 2000 r. Nr 14, poz. 176 z późn. zm.).

Dla przedsiębiorców duże znaczenie ma sama definicja kosztów uzyskania przychodów. Nastąpiła w tym względzie ważna zmiana od 2007 r.¹² Zgodnie z nią, definicja ta stała się bardziej precyzyjna. Wedle wcześniej obowiązujących regulacji, kosztami uzyskania przychodów były koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów, z wyjątkiem enumeratywnie określonych. Natomiast definicja obowiązująca od 1 stycznia 2007 r. mówi, że kosztami uzyskania przychodów są koszty poniesione w celu osiągnięcia przychodów lub zachowania albo zabezpieczenia źródła przychodów, z wyjątkiem enumeratywnie określonych. Nowa definicja znacznie jaśniej mówi, które wydatki przedsiębiorstwo może zaliczyć do kosztów uzyskania przychodów, szczególnie w odniesieniu do kosztów pośrednio związanych z przychodami.

Jednym z podstawowych kosztów uzyskania przychodów przy prowadzeniu działalności gospodarczej są odpisy amortyzacyjne. Wśród zmian dotyczących kosztów amortyzacji należy wymienić obowiązującą od 5 września 2002 r. do 31 grudnia 2006 r. możliwość dokonywania odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej fabrycznie nowych środków trwałych, zaliczonych do grup 3–6 klasyfikacji środków trwałych, w pierwszym roku podatkowym, w którym środki te zostały wprowadzone do ewidencji, w wysokości 30% tej wartości¹³. Dla przedsiębiorców, oprócz amortyzacji degresywnej, było to najkorzystniejsze rozwiązanie. Od 1 stycznia 2007 r. w miejsce tego rozwiązania wprowadzono możliwość dokonywania jednorazowych odpisów amortyzacyjnych od wartości początkowej środków trwałych, zaliczonych do grup 3–8 klasyfikacji środków trwałych, z wyjątkiem samochodów osobowych, w wysokości nieprzekraczającej 50.000 euro.

¹² Zmiany od 1 stycznia 2007 r. w podatkach dochodowych wynikają z ustawy z 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 217, poz. 1588) i ustawy z 16 listopada 2006 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. Nr 217, poz. 1589).

¹³ Zgodnie z ustawą z 27 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. Nr 141, poz. 1179) oraz ustawą z 27 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 141, poz. 1182).

Jednak to rozwiązanie nie jest przeznaczone dla wszystkich przedsiębiorstw, ale tylko rozpoczynających lub prowadzących w niewielkiej skali działalność.

Kolejna ważna zmiana, wprowadzona od 1 stycznia 2007 r., dotyczy reprezentacji i reklamy. Zgodnie z nową regulacją, wydatki na każdą reklamę są kosztem uzyskania przychodów, niezależnie od tego, czy reklama ma charakter publiczny, czy niepubliczny. Z kolei wydatki na reprezentację w ogóle nie mogą być kosztem uzyskania przychodów. Wcześniej obowiązujące przepisy wydatki na reprezentację i reklamę niepubliczną uznawały za koszty uzyskania przychodów do limitu na poziomie 0,25% przychodów podatkowych przedsiębiorstwa. Nowa regulacja upraszcza ujęcie reprezentacji i reklamy w podatku dochodowym, natomiast nadal nie definiuje tych pojęć, zaś w wielu sytuacjach formy reprezentacji i reklamy są do siebie zbliżone¹⁴.

Rozwiązania progospodarcze w formie zwolnień i ulg podatkowych

Zwolnienia i ulgi podatkowe często są wykorzystywane do pobudzenia rozwoju działalności gospodarczej. Szczególne miejsce zajmują wśród nich zwolnienia i ulgi inwestycyjne.

W polskim prawie podatkowym istniały zwolnienia i ulgi inwestycyjne adresowane do ogółu przedsiębiorstw ponoszących wydatki inwestycyjne, podlegających podatkowi dochodowemu. Obowiązywały one w latach 1995–2000. Wówczas przedsiębiorstwo ponoszące wydatki inwestycyjne nie płaciło podatku dochodowego od 15–30% swojego dochodu. Zwolnienia i ulgi inwestycyjne zostały zniesione od 2001 r. i od tego momentu nie ma takich rozwiązań proinwestycyjnych w prawie podatkowym.

¹⁴ Na temat różnych form reprezentacji i reklamy i ich ujęcia w podatku dochodowym: W. Varga, *Reprezentacja i reklama w kosztach uzyskania przychodów w 2007 r.*, „Monitor Podatkowy” 2008, nr 1, s. 13–18.

W prawie podatkowym mogą istnieć również szczegółowe zwolnienia i ulgi inwestycyjne adresowane do wybranych przedsiębiorstw. Nie dotyczą one wszystkich podatników, a jedynie działających na określonych terytoriach kraju, prowadzących wyszczególniony rodzaj działalności, posiadających określoną strukturę własności lub zatrudnienia oraz rozpoczynających działalność.

Jeden rodzaj szczególnych zwolnień i ulg inwestycyjnych dotyczył przedsiębiorstw działających w gminach zagrożonych szczególnie wysokim bezrobociem strukturalnym. Ta preferencja obowiązywała w latach 1995–1998. Firmy inwestując w najslabiej rozwiniętych regionach Polski mogły być zwolnione z podatku od 50–75% własnego dochodu.

Drugi rodzaj szczególnych zwolnień i ulg inwestycyjnych dotyczy przedsiębiorstw działających w specjalnych strefach ekonomicznych. Zwolnienie to nadal obowiązuje, zostało wprowadzone od 1995 r.¹⁵ Gruntownie zmieniono zasady korzystania z tego zwolnienia od 2001 r. Wprowadzone zmiany polegały na włączeniu specjalnych stref ekonomicznych w system pomocy przedsiębiorstwom, co było niezbędne dla przystąpienia Polski do UE¹⁶.

Przed 2001 r. były znacznie dogodniejsze warunki korzystania ze zwolnienia dla przedsiębiorstw funkcjonujących w specjalnych strefach ekonomicznych. Wówczas przedsiębiorstwo było całkowicie lub w 50% zwolnione z płacenia podatku dochodowego. Warunkiem tak znacznej preferencji było dokonanie wydatków inwestycyjnych lub zatrudnienie nowych pracowników.

Natomiast od 2001 r. przedsiębiorstwa mogą otrzymać pomoc jedynie w celu wspierania nowych inwestycji lub tworzenia nowych miejsc pracy związanych z daną inwestycją. Określona została maksymalna wielkość pomocy, która może być udzielona w stosunku do

¹⁵ Uregulowane w art. 21 ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych i art. 17 ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych.

¹⁶ A. Michaliszyn, A. Pośniak, *Specjalne strefy ekonomiczne po 1 maja 2004 r.*, „Przegląd Podatkowy” 2004, nr 5, s. 22–24.

poniesionych kosztów kwalifikujących się do objęcia pomocą. Owa maksymalna intensywność pomocy określona jest w wysokości 50%, z wyjątkiem obszarów Wrocławia, Krakowa i Trójmiasta, gdzie wynosi 40%, oraz Warszawy i Poznania, w których wynosi 30%. Ponadto dla sektorów wrażliwych, takich jak np. przemysł motoryzacyjny, wielkość pomocy nie może przekroczyć 15% wydatków inwestycyjnych.

Przy zwolnieniach progospodarczych należy wspomnieć o wprowadzonej od 2003 r. instytucji kredytu podatkowego¹⁷. Kredyt podatkowy polega na zwolnieniu przedsiębiorstwa z obowiązku wpłacania zaliczek na podatek dochodowy przez dany rok podatkowy, a następnie uiszczenia podatku za ten rok w ciągu kolejnych pięciu lat w jednakowej wysokości. Ma zastosowanie tylko do małych przedsiębiorców, którzy rozpoczynają działalność gospodarczą, niezależnie od formy opodatkowania ich dochodu¹⁸.

Rozwiązania progospodarcze w formie odliczeń podatkowych

Rozwiązania progospodarcze w prawie podatkowym mogą mieć również formę odliczeń określonych kwot od podstawy opodatkowania lub samego podatku. Wśród nich można wyróżnić warunki obniżania podatku należnego o podatek naliczony w podatku od towarów i usług, jak również odliczenia od dochodu oraz od podatku w podatku dochodowym. Przedsiębiorstwa, które z nich korzystają, w konsekwencji ponoszą niższy ciężar podatkowy.

Dla wszystkich przedsiębiorstw duże znaczenie mają w podatku VAT zasady odliczania podatku naliczonego. Przede wszystkim należy

¹⁷ Wynika z ustawy z 30 sierpnia 2002 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych oraz ustawy o zryczałtowanym podatku dochodowym od niektórych przychodów osiąganych przez osoby fizyczne (Dz.U. Nr 169, poz. 1384).

¹⁸ Szerzej zob.: I. Ożóg, *Kredyt podatkowy*, „Przegląd Podatkowy” 2003, nr 2, s. 10–12.

zwrócić uwagę na sposób rozliczania podatku naliczonego, związane go z zakupem samochodów osobowych¹⁹. Wysokość odliczenia podatku naliczonego od zakupu samochodów została uzależniona od tego, czy jest to samochód osobowy, czy ciężarowy. W przypadku samochodów osobowych ograniczono możliwość odliczania podatku naliczonego do 60% jego wartości, lecz nie więcej niż 6 tys. zł. Jako kryterium podziału tych dwóch rodzajów samochodów przyjęto masę całkowitą samochodu. Za samochody osobowe przyjęto te o masie całkowitej nieprzekraczającej 3,5 tony. Ponadto niektóre samochody niespełniające powyższego warunku uznawane są za samochody ciężarowe, od nich podatek może być odliczony w całości. Są to samochody typu van, wielozadaniowe, z jednym rzędem siedzeń, z otwartą częścią przeznaczoną na przewóz ładunków, do przewozu co najmniej 10 osób. Takie samochody często są wykorzystywane przy prowadzeniu działalności gospodarczej i podatek naliczony powinien być w pełni odliczany. Jednocześnie warunki, które powinny spełniać, w rzeczywistości wykluczają ich wykorzystanie na cele osobiste.

Omówione rozwiązanie obowiązuje od 22 września 2005 r.²⁰ Od 5 lipca 1993 r. – dnia wprowadzenia podatku od towarów i usług do polskiego systemu podatkowego, sposób opodatkowania samochodów zmieniał się kilkakrotnie. Natomiast wszystkie obowiązujące wówczas regulacje pozwalały w łatwy sposób uznać za samochód ciężarowy pojazd, który w rzeczywistości był samochodem osobowym. W ten sposób podatnicy najczęściej odliczali w pełni podatek naliczony od samochodów, które mogły być wykorzystywane na cele osobiste. Najbardziej absurdalne i niesprawiedliwe rozwiązanie zostało wprowadzone 1 maja 2004 r., wówczas kryterium podziału opierało się na ładowności samochodu i w konsekwencji preferowało samochody terenowe.

¹⁹ A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *Samochody – ograniczenia w odliczaniu VAT*, „Przegląd Podatkowy” 2005, nr 6, s. 12–18.

²⁰ Zostało wprowadzone ustawą z 21 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o podatku od towarów i usług oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 90, poz. 756).

Należy również podkreślić, że od 1 czerwca 2005 r. do podatku VAT została wprowadzona możliwość obniżenia podatku wynikającego z niezapłaconych przez kontrahentów faktur, który wcześniej przez podatnika został zapłacony²¹. Dzięki temu przedsiębiorcy, którzy mieli niesolidnych dłużników, będą mogli odzyskać zapłacony podatek VAT i w ten sposób poprawić płynność finansową²².

Odliczenia progospodarcze są również stosowane w podatku dochodowym. Ważnym takim rozwiązaniem jest możliwość rozliczania strat. Przedsiębiorcy mogą poniesioną stratę w danym roku podatkowym rozliczać w pięciu kolejnych latach, maksymalnie 50% straty w każdym z nich. Okres pokrywania straty został wydłużony z trzech do pięciu lat od 1999 r. dla osób prawnych i od 2001 r. dla osób fizycznych²³. Możliwość rozliczania strat ma znaczenie dla rozwoju przedsiębiorstw, ponieważ sprzyja inwestycjom²⁴. Przedsiębiorca inwestując ponosi znaczne koszty, które w formie odpisów amortyzacyjnych zwiększają koszty uzyskania przychodów. Wysoka wartość odpisów amortyzacyjnych może przyczynić się do osiągnięcia straty. Zyski z inwestycji są odnotowywane w następnych latach. Dlatego podmiot musi zapewnić potrzebne środki na realizację inwestycji, ponadto nie osiąga zysku w latach ponoszenia inwestycji. Późniejsze niższe obciążenie podatkiem – dzięki rozliczeniu straty – obniża poniesione koszty inwestycji. Pozwala firmie uzyskać wyższy dochód i poprawić płynność finansową²⁵.

Należy również zwrócić uwagę, że od 1 stycznia 2006 r. zostało wprowadzone w podatku dochodowym nowe odliczenie od dochodu,

²¹ Obowiązuje na mocy wyżej przedstawionej nowelizacji ustawy o podatku od towarów i usług.

²² T. Matyka, A. Andrusiuk, *Rozliczenie podatku VAT w odniesieniu do wierzycielności nieściągalnych*, „Przegląd Podatkowy” 2006, nr 7, s. 24–28.

²³ Ustawa z 20 listopada 1998 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. Nr 144, poz. 931) i ustawa z 9 listopada 2000 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie innych ustaw (Dz.U. Nr 104, poz. 1104).

²⁴ M. Jamróży, S. Kudert, *Rozliczanie strat a optymalizacja podatkowa*, „Przegląd Podatkowy” 2004, nr 11, s. 28–32.

²⁵ R. Wolański, *Opodatkowanie małych i średnich przedsiębiorstw*, Warszawa 2002, s. 244.

polegające na możliwości odliczenia wydatków na nabycie nowych technologii²⁶. Przedsiębiorstwa mogą odliczyć od dochodu do 50% wydatków poniesionych na nabycie nowych technologii, w zależności od wielkości przedsiębiorstwa. Rozwiązanie to powinno przyczynić się do wzrostu inwestycji prowadzonych przez firmy, w ten sposób zwiększy się konkurencyjność całej gospodarki.

Rozwiązania progospodarcze w formie uproszczeń w poborze podatku

Zasady poboru podatku w zależności od stopnia skomplikowania oddziałują pozytywnie lub negatywnie na prowadzenie działalności gospodarczej. Uproszczenia w poborze podatków oznaczają mniejszą ilość składanych deklaracji i zeznań podatkowych, prostszy sposób obliczania zaliczek na podatek oraz samego podatku. Dzięki temu przedsiębiorcy oszczędzają czas i pieniądze, wykorzystują je na własne cele.

Takim rozwiązaniem jest możliwość wpłacania zaliczek na podatek dochodowy w sposób uproszczony²⁷. Przedsiębiorcy mogą od 2003 r., bez obowiązku składania deklaracji miesięcznych, wpłacać zaliczki miesięczne w danym roku podatkowym w uproszczonej formie w wysokości 1/12 podatku należnego wykazanego w zeznaniu z roku poprzedzającego dany rok podatkowy. Jeżeli w tym zeznaniu podatnicy nie wykazali podatku należnego, mogą wpłacać zaliczki miesięczne w wysokości 1/12 podatku należnego, wynikającego z zeznania złożonego w roku poprzedzającym dany rok podatkowy o dwa lata. Jeżeli również w tym roku podatnicy nie wykazali podatku należnego, nie są możliwe wpłaty zaliczek w tej formie.

²⁶ Ustawa z 29 lipca 2005 r. o niektórych formach wspierania działalności innowacyjnej (Dz.U. Nr 179, poz. 1484 z późn. zm.).

²⁷ Ustawa z 27 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób prawnych (Dz.U. Nr 141, poz. 1179) i ustawa z 27 lipca 2002 r. o zmianie ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 141, poz. 1182).

Kolejnym rozwiązaniem upraszczającym pobór podatku jest możliwość kwartalnego wpłacania zaliczek na podatek. Rozwiązanie takie w podatku VAT oraz ryczałcie od przychodów ewidencjonowanych wprowadzono od 2003 r., a w podatku dochodowym od 2007 r. Jest ono dostępne tylko dla mniejszych przedsiębiorstw.

Rozwiązaniem o tym charakterze jest też zniesienie od 2007 r. obowiązku składania miesięcznych deklaracji na podatek dochodowy. Należy tylko składać roczne zeznanie.

Ocena zmian w prawie podatkowym o charakterze progospodarczym

Wyżej przedstawiona analiza zmian w prawie podatkowym o charakterze progospodarczym pozwala na dokonanie oceny zasadności i przesłanek ich wprowadzania. Na jej podstawie można przedstawić następujące wnioski.

1. Analiza rozwiązań progospodarczych w prawie podatkowym w latach 1995–2007 wskazuje, iż podlegają one znacznym zmianom. Znaczna zmienność prawa podatkowego dotyka również uregulowań istotnych dla gospodarki. Ponadto trudno doszukać się w tych zmianach myśli przewodniej – są one wielokierunkowe, często ze sobą sprzeczne, realizujące różne cele. Dobitym przykładem takiego postępowania są uregulowania poświęcone definiowaniu samochodu osobowego i rozliczaniu jego nabycia w podatku od towarów i usług.

2. W wyniku przeprowadzonej analizy można zauważyć różne kierunki zmian o charakterze progospodarczym w prawie podatkowym. Jednocześnie są wprowadzane zarówno zmiany zwiększające, jak i zmniejszające zakres preferencji dla przedsiębiorców. Przykładem takich działań mogą być zmiany dotyczące ryczałtów, które rozszerzają, a następnie ograniczają podmiotowy zakres ich zastosowania.

3. Wśród przedstawionych rozwiązań progospodarczych niewiele jest uregulowań proinwestycyjnych adresowanych do ogółu przedsię-

biorstw. Jest to tylko przyśpieszona amortyzacja podatkowa oraz odliczenie z tytułu nabycia nowych technologii. Zniesione zostały zwolnienia i ulgi inwestycyjne adresowanych dla wszystkich przedsiębiorców. W ich miejsce nie powstały żadne preferencje zachęcające do inwestycji.

4. Bardziej preferencyjnie traktowane są mniejsze przedsiębiorstwa. Sektor małych i średnich przedsiębiorstw może liczyć na większe udogodnienia w porównaniu z dużymi firmami, szczególnie w odniesieniu do uproszczonych form opodatkowania i prostszego rozliczania się z podatku. Wiele rozwiązań progospodarczych mogą stosować tylko niewielkie podmioty, np. kredyt podatkowy.

5. Wprowadzane zmiany wskazują na tendencję do upraszczania poboru podatków. Świadczy o tym możliwość rozliczania podatku w okresach kwartalnych w miejsce miesięcznych (podatek dochodowy, podatek VAT, ryczałt od przychodów ewidencjonowanych) oraz zniesienie obowiązku składania deklaracji dotyczących zaliczek (podatek dochodowy).

Podsumowanie

Podatki są jednym z instrumentów wykorzystywanych do pobudzenia rozwoju gospodarczego w kraju. Służą temu preferencje podatkowe zachęcające do rozwoju działalności gospodarczej. W tym kontekście duże znaczenie przypisuje się warunkom dokonywania amortyzacji podatkowej, sposobie rozliczania strat, możliwości korzystania z odliczeń bądź zwolnień o charakterze inwestycyjnym. W polskim prawie podatkowym w tej materii w ostatnich dziesięciu latach doszło do wielu zmian, zarówno korzystnych, jak i niekorzystnych dla przedsiębiorców. Należy tutaj przede wszystkim wymienić zlikwidowanie ulg inwestycyjnych, rozszerzenie zakresu rozliczania strat, wprowadzenie kredytu podatkowego. Wiele zmian dotyczyło amortyzacji podatkowej. Wiele z tych rozwiązań jest adresowanych do małych i średnich przedsiębiorstw i ma służyć rozwojowi przede wszystkim tej grupy firm.

Bibliografia

A. Bartosiewicz, R. Kubacki, *Samochody – ograniczenia w odliczeniu VAT*, „Przegląd Podatkowy” 2005, nr 6.

T. Dębowska-Romanowska, *Ryczałt jako instytucja formalnego i materialnego prawa podatkowego*, [w:] *System podatkowy. Zagadnienia teoretycznoprawne*, „Acta Universitatis Lodziensis. Folia Iuridica” 1992, nr 54.

S. Dolata, *Podstawy wiedzy o podatkach i polskim systemie podatkowym*, Opole 1999.

P. Gaudemet, J. Molinier, *Finanse publiczne*, Warszawa 2000.

J. Głuchowski, *Polskie prawo podatkowe*, Warszawa 2004.

A. Gomułowicz, J. Małecki, *Podatki i prawo podatkowe*, Warszawa 2006.

M. Jamróży, S. Kudert, *Rozliczanie strat a optymalizacja podatkowa*, „Przegląd Podatkowy” 2004, nr 11.

A. Majchrzycka-Guzowska, *Finanse i prawo finansowe*, Warszawa 2004.

T. Matyka, A. Andrusiuk, *Rozliczenie podatku VAT w odniesieniu do wierzytelności nieściągalnych*, „Przegląd Podatkowy” 2006, nr 7.

A. Michaliszyn, A. Pośniak, *Specjalne strefy ekonomiczne po 1 maja 2004 r.*, „Przegląd Podatkowy” 2004, nr 5.

S. Owsiak, *Finanse publiczne*, Warszawa 2005.

I. Ożóg, *Kredyt podatkowy*, „Przegląd Podatkowy” 2003, nr 2.

W. Varga, *Reprezentacja i reklama w kosztach uzyskania przychodów w 2007 r.*, „Monitor Podatkowy” 2008, nr 1.

M. Weralski, *Finanse publiczne i prawo finansowe*, Warszawa 1984.

R. Wolański, *Opodatkowanie małych i średnich przedsiębiorstw*, Warszawa 2002.

Summary

There were many changes in Polish tax law concerning income solutions in the last ten years. They had positive as well as negative consequences for enterprises. There are the following examples of them: elimination of investment tax relief, broadening account loss, introducing tax credit. Many changes concerned tax amortization. Only a few of these solutions are addressed for all enterprises. The main preferences are for small and medium ones.